

בצקה בהקפות

מ.מ.ר: פ.נ.ל.מ. יצקה ס'מ.ן קרס

ס'מ.ן קרס ס'מ.ן קרס

(ב.ד. * מלדס) [טו סנג נסג] טיט מקיף וכן סנג כל יג טרדס כל ס'מ.ן קרס [טל ט] וכן נכטו :

ס'מ.ן קרס

פ.נ.ל.מ. יצקה ס'מ.ן קרס

ס'מ.ן קרס

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר בְּפֶתַח הַתְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֵרְבֵי נַחַל וְשִׂמְחַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

ק'ס ס'מ.ן קרס

תקעו והרישו ותקשו משוס שמחה:

ס'מ.ן קרס

וטו דמדכמיכ (וקרס כג מ) ושמחתם לפני יי' אלהיכם שבעת ימים וזאכל ליקא שמחה הילכך אינו מלעקר בהקפה כג'ל טעם המנהג

ס'מ.ן קרס

(ט) אכל בצג. דין זה נובע מהכלכו ככתב שכן מנהג בנרבוטא שמי אכל לו אכל בצג אינו מקיף לא הוא ולא היושבים עמו וכתב עליו ה"ה ודברי תימה הם למה יפסידו ההקפה וכן נהגו להקיף אפילו האכל עמו עכ"ל אכל צד"מ כתב שמנהגיו שאין האכל מקיף וכתב ה"ה פרוע ראש הה הימאל החוסר הפרועי הראש לא הקיפו במקדש ואכל הוא פרוע ראש הה הימאל דהא פרוע ראש לא נקרא אלא כשלא גלח"ל יום ו"א כ כשעדיין לא עברו ל' אינו פרוע ראש וכשעברו ל' מותר לגלח ואינו אכל והט"ז כתב הטעם דאכל אינו יורד לפני החיבה נימים נוראים דמה"ד מחוזה נגדו והמקיפים הם כמו שלוחי הקהל ובגר כתב ה"ה דזה דוחק ולשי הטעמים יקשה למה נהגו שגם היושבים עם האכל אין מקיפין. וניותר כ"ל הטעם דהקפה היא לשמחה זכר למה דכתיב לעצור נסך אדרס עד ניה לקים בקול רנה ותודה המון חונג וכמו דכתיב ואסובבה את מחצתך ד' לשמיע בקול תודה ואכל אכור בשמחה ולכן גם היושבים עמו אין מקיפין כדלמדין (פ"ג דמועד קטן) דמי שלנו גם זו היה מהאכל עם האכל וכן מלאהי ג"כ בלבוש ופ"מ שכתבו דהקפה אכור לאכל משוס שמחה. ולכן כ"ל שמי שקצר מוחו צרגל שעדיין לא התחיל אכלות לא יניח מלהקיף כיון שעושה ק משוס אכלות היו אכלות צפרהסיא שאכור כמנואר ב"ח (סי' תקמ"ח) ואפילו אכלות שנוג בשאר הרגל כיון לשנה מקומו ושלא ללבוש צנדי"ט כתב הו"א (שם) בשם הר"מ לובלין דאכור כיון שעדיין לא התחיל אכלות א"כ ה"ה שריד להקיף כשלא נכג עדיין אכלות קודם רגל דאם לא יקיף איכא אכלות צפרהסיא

ס'מ.ן קרס

ב ונהגין להקיף המגדל פעם אחת בכל יום, ומניחים הספר תורה על התיבה כשמקיפין אותו כדי להקיף הספר תורה משום שמחה. ומי שאין לו לולב אינו מקיף כמו שיתבאר בסמך. וביום השביעי מקיפין ז' פעמים, וזר שהיה סובבים את המזבח בלולב וערכה ז' פעמים משום שמחה החג שנקרא זמן שמחה, על כן אנו מקיפין את המגדל והספר תורה עליו במקום מזבח בן גם כן משום שמחה ז' פעמים,

ס'מ.ן קרס

ג * ונהגין להקיף ביום זה אפילו מי (ב) שאין לו לולב אלא בערבה לבדה, ומי שיש לו לולב נוטל י"א שניהם בידו ומקיף לצאת ידי כול עלמא, כיון דאיכא פלוגתא בנמרא (מה נ"א) כמה היתה ההקפה, אם בלולב אם בערבה, ואנו נוהגין ככולי עלמא. ואחר שהקיפו עמה וגמרו ההושענות, נוהגין י' לחבוט אותה י" [א] על (ג) הקרקע או על הכלי י' פעמים או שלש. וכל המנהגים הללו שעושין בחג הם משום שמחה, דכתיב (דברים כ, ה) ושמתח בחניך, כמו שעשו בו שמחת בית השואבה כמחבר בנמרא, לומר שלא נהיה כפויי טובה ונשבת ונשמח לפניו יתברך על ריבוי שפעת הטובה שהשפיע לנו, שבידך את השנה שעברה בתבואת הארץ ובפירות הארץ ובפירות האילן, וכן נתפלל לפניו שיהיה כן לשנה הבאה או יוחר טוב ממנו ה:]

ס'מ.ן קרס

תיעוקת שובטין את לולביהן ואוכלין אתרונגיהן:

ס'מ.ן קרס

מיד תיעוקת שובטין את לולביהן. הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם כשדעי"ו: ואוכלין אתרונגיהן. של מיעוקת ואין צדור לא משוס גזל ולא משוס דרכי שלט שכן נהגו מתמת שמחה:

ס'מ.ן קרס

(כ** במהרי"א? וס' ס' י' ע"פ שפנו ונהגו לככות הנרות עם ההושענות לשמחה:

ס'מ.ן קרס

גם אין שעור פמה ענפים יקח. ומנהג הראוי לקח חמשה גבעולין ולא יתקרב קלל עם הלולב, אלא לאחר שהקיף ההקפות עם הלולב, אזי יקח הערבה הזו. יש שאין אוזנין אותה עד שפגיעים ל' תענה אמתים" שאז מהפללים על המים, ואז מניחין הלולב מידם ולוקחין ערבה זו. ולפי שמצותה בכתבה ונלקחו בה הפוסקים, יש אומרים, דהינו: נענעו. יש אומרים הינו לחבט אותה, ולכן עושין שניהם, דהינו: שפגענעים בה, ואחר שגמר כל ה"ה הושענות", חובטין אותה בקרקע חמש פעמים, כדי בנה. ומה שנהגין שחובטין עד שיפלו כל העליון, הוא מנהג של תיעוקת משום שמחה. ולאחר שחבט, לא יתקנה על הקרקע, דהוי על-פל-פנים תשימישי מצנה שאין לנהג בה בנית. אלא ישרפה:

קראו את ספר יצחק

התקיימה אשר ביה פסליו סלקתא סאייר כיסיהו ונסקרו לטוסמנא ושקטין לולקנא וקפסין ארזונקא וקפסין חילסונא ונרביז בוקהנא וקרוין פיגידו וקא סייסין וקרוין רושענא. וקרוין קסנעם דצבר סלקא קנו סררי קרנא אנהיא אקרוין וקרוין לבי קלשקיהו וקרוין דקסנייהו וקרוין וסרניו וסרניו דהושענא ושורין וקרוין היך גרין

יום חג סוכות קראו את ספר יצחק

יש לציין את נוסח בני תימן. שלאחר אמירת ההושענא בכל יום. קודם קריש התקבל. אומרים: 'תתפרקו ותשתובו וכו' ויחזינו עינינו בבנינה וקפדשא ובשכלוליה דהיקלא וכו' ויראנו רגלינו קצורא וקדושא: ויש לפרש שהכוונה לריקודי שבהקפות בעורה סביב המזבח. (והחוק לפרשו על ריקוד שמחת בית השואבה, שזה היה בעורת נשים).

חוקי סוכות קראו את ספר יצחק

כט, יב וחגותם חג לה' שבעת ימים.

לא כתב כאן "בסוכות תשבו" כמו שכתב "מצות יאכל" (כח, יז) בפסח, ובראש השנה (לעיל פסוק א) "יום חרועה יהיה לכם". משום דבחג היו צריכים כולם להיראות לפני ה' בשילה² או בבית העולמים. וכי יעלו כולם, אז פטורים מדין הולכי דרכים, ומשום מצטער, ופטורים מסוכה, לכן לא הזכיר זה. ואולי מכאן סמכו חכמים לזה³. ויעיין רמב"ן על הפסוק (ויקרא כג, מב) "כל האזרח בישראל (ישבו בסוכות)" דברי נועם⁴.

קראו את ספר יצחק

ויעוי' בס' משך חכמה שם שעורר בזה הערה גדולה, דבכל המיעדים הזכירה התורה את מצות היום של היום, כמו מצות בפסח וביסורים בשבועות ושופר ברה ותענית ביו"ט, ואילו גבי סוכות לא נזכר כלל מצות היום, ורק בפר' אמור נזכרו מצוות סוכה וד' מינים, וכאן לא נזכר לכאור' שום מצוה, והלא דבר הוא, ובמשך חכמה שם ר"ל דהיינו משום דבפר' פנחס מיירי בעניני קרבנות, והיינו, דמיירי בעולי רגלים, ועולי רגלים פטורים מן הסוכה, ולכן לא הזכרה מצות סוכה, עכ"ד, אכן לכאור' אכתי קשה, והיו יכולין להזכיר מצות ד' מינים שגם היא ממצוות היום, וצ"ע, ואכן לדברי הנצי"ב ז"ל לכאור' י"ל דהכוונה כמה שנאמר בפר' פנחס שם "חגותם אותו חג לה'" הוא על מצות ריקוד, וזהו הרי ג"כ ממצוות היום של סוכות, ונמצא דבאמת גם בפר' פנחס הזכירה מצוה ממצוות היום, ודו"ק.

קראו את ספר יצחק

שואגים הושענא

ביכוש סוכות קראו את ספר יצחק

לכך צועקים בקול רם בכונת הלב בסוכות עם הערבה אני והו הושיעה נא¹⁶, על שם וערבה לה' מנחת יהודה¹⁷, וערבתה בגן ה'¹⁸, לכך הו אותיות וה חקוקה הארץ¹⁹ כנגד ג' קצוות מעלה

סוכות קראו את ספר יצחק

הושענא. אגודת ערבי נחל שנטולין בחג הסוכות קרויין הושענא לפי שצועקים עליהם הושענא, רוצה לומר הושיעה נא, והרכיבו שתי המלות יחד לקצר ואמרו הושענא. ובפסוק ישנו עם אחד (אסתר ג. ה) תרגום ירושלמי ועבדין להון הושענא וכו' עד והדרין בהושענא.

קראו את ספר יצחק

א עניין הושענא הוי וכו' למקדש דתנן ומ"ה ו.

למימר דעביד איניש דגזים ולא עביד כדאיתא בהדיא בפס"ה (כ"ב לג, ב) בההיא דאזיל ואיגזור דיקולא דפלניא.

וגם מה שאמר אחר צאתו מבהכ"ז כדלעיל, ההוא הוודה חוץ לבי"ד הוא ומפי עצמו וגם שלא כנגד הבעל דין ולא מהני מידי' כמבואר בא"ז ריש ב"מ². ומטעם אומדנות והוכחות אין להעניש ולחייב את ר"ג, דקי"ל כת"ק דר' אחא פ' המוכר פירות (כ"ב צג, א). וההיא לשור שהיה רועה על גב הנהר ונמצא שור הרוג בצדו, אע"פ שזה מועד ליגח וזה מנוגת, אין אומרים זה נגחו הכי פסק רב אלפס פ' הפרה³. וכ"ש בנדון זה שצריך אומדנות טפי שכיון להזיקו, דאם לא כיון להזיקו אע"ג דודאי נחזק מכחו היה פטור מכלום, כיון דבשעת שמחה של מצוה הזיק כדאיתא בא"ז⁴ ובאשירי' בשם התוס' בסוף מס' סוכה⁵.

קראו את ספר יצחק

לסוכות. טפי מפסח ועגרת. וכן נפ"ג דקליסין וכן נפ"ג דגריסין. ונמשנה ה' פקד נסרה דנסרות ואלע"פ ששלשמן בשם מניס נקראו נכסוב. מ"מ מלת פג הנחתו הראשונה על המחול והריקוד. אי לאו ג"ש דמדבר מדבר. נמ"ש נפ"ק דמנינה. והד"ק כפי הפשט מפרשו קן מענין ריקוד ויפסחו לשמחה ונסוכות היפה שמחה ימילה של יום השואבה. לפיק ראי הוא להקל דמוד בשם חג ומפני קן אומרים ט נפסלה זמן שמחט:

קראו את ספר יצחק

(פז) הרג לה' אלהיך. קבלה חז"ל עזא לייט אלל לבש"מה אלל פכ"מ אין מקרא יוצא ס"ס ג"כ דכלל' לשון סתונ' תשפת שמחה ככלל צריקהיה ומחולל' נמש"כ נס' שמו ה' ג' לשון רחמי ל'. דמשמע שמחה ריקודיה לפני ה' היינו ונילו ברעדה קודם. וה"ל שמחיה חמוג לה' אלהיך וכדל' בחגיגה ד"ל' ג' דחמו חמוג כוה. וזהו דל' ברבה פ' אשור פ"ל פה"פ שזנע שמחה אל פניך דנסוכים יש שנטע שמחות סוכה וד' מיניס וחגיגה ושמחה. ומקשה אל שמחה למה חגיגה ואל שמחה למה שמחה. ומשי' א' ר' אבין פאל לבנים שזנעו אלל כדון וליה אכן ידעין פתן נלח אלל פתן דנסיב בפיון גידיה אכן ידעין דכח' גלויס. כך יבראל' ועובדי כוכבים היו נאלין ומקטנין לפני הקד"ש בר"ה וליה אכן ידעין פתן נלח אלל כמה ישראל' יולאין פלשר הקב"ה ולולאין ולסרונין גידיהן חט ודעין דישראל' ליטון גלויס. ופי' במסכת' תגינה היינו קרבן תגינה. ונחקשו נפי' סקויס אלל תגינה למה שמחה כו' ונס נפי' כיסונ. ולי מלש' אלין ספי' קרבן תגינה דל"כ חמאי לל חשיב רליה ג"כ. חלש פי' תגינה היינו ריקודיה. וזכו דמקשה למאי נלמויש על שמחה ותגינה כתי היינו ק. ומשי' דכח' לוח על הנינוח כמו לולב שמורה על הנינוח. ומפחה יחל דכתיב פרי מ"ס. דמלח ריקוד ליט פלד שמחה כדכך השמחה שמביא לידי ריקוד. אלל ריקוד הוא ללוח על הנינוח. וח"כ לשאר דלסינו ליט שמחה כלל חלל' מלח לרקד:

קראו את ספר יצחק

ועוד, דאם יש מצוה של ריקוד אזי למה בשמחת בית השואבה רק חסידים ואנשי מעשה וראשי הישיבות היו מרקדין, כמבואר בגמ' שם, וברמב"ם פ"ח מהל' לולב הירד כתב דרק הם היו מרקדין וכל העם היו באים רק לראות ולשמעו. עיי"ש, ולכאור' למה לא יעשו כל העם ריקוד, וצ"ב.

כחזא, ברוז חזא, ובגין דערבות איהו * רוא כללא דכלהו שית אחרנין, איהו רוא דרתיסא עלאה, וקודשא בריך הוא אתרעי בהאי רקיע, יתיר מכלהו רקיעין, ותיאובתיה תדיר לאתקנא לההוא רקיעא, בשפירו עלאה. וע"ז, סלו לרכב בערבות, לההוא דרכב בערבות. ומאן איהו. ההוא רקיע סמיר וגניו, דקיימא ע"ג חיותא, דאיהו רכב * בערבות. תשיב) ועלוזו לפניו. מלפניו לא כתיב, אלא לפניו, דהא לית מאן דינדע ביה כלום. אבל לפניו, מאן דעייל לקמיה דהאי רקיע, אצטריך למיעל בחדוה, ולא בעציבו כלל, בגין דהאי רקיעא גרים, דתמן לא שריא עציבו ורוגזא כלל, דהא תמן כלא איהו בחדוה.

בכל יום היו מקיפין את המזבח פעם אחת וביום השביעי ו' פעמים ובמקדש לזרו זה מיריתו כדאיתא בירושלמי שם ובמדרש שוחר טוב על פסוק שמעה ד' צדק ולכן גם אנחנו מקיפין את הבימה ברולבינו ואחרונינו בכל יום פעם אחת ובהושענא רבה ו' פעמים ומעמידין ס"ה על הבימה וצועקין הושע נא כלומר הושע נא את עמך את שארית ישראל מכל הצרות הסובבים אותם בזכות התורה ובזכות שמך הגדול שכביכול עמו אנכי בצרה והושע נא למענך אלקינו וכו' :

29 סבא אצטריך שמוי דבוסא באוצר תפסי פולסיון

ובספר 'אערוך שועי' הטעמים הדברים, על פי מה שאמרנו בוהרה"י על הפסוקים סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלוזו לפניו: אלא ערבות דא רקיעא שביעאה וכו', וקדשא בריך הוא אתרעי בהאי רקיע ויתיר מכלהו רקיעין וכו', ועלוזו לפניו, 'מלפניו' לא כתיב אלא 'לפניו' וכו', דמאן דעייל לקמיה דהאי רקיע, אצטריך למיעל בקדוה ולא בעציבו כלל, בגין דהאי רקיעא גרים דתמן לא שריא עציבו ורוגזא כלל, דהא תמן כלא איהו בקדוה וכו', ועל דא כתיב: 'עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברגנה', דהא אצטריך דלא לאתקנא בה עציבו.

וכיון שאנו מתפללים: 'צעים שעה מערבות' - תראה צעקתם מרקיע הנקרא 'ערבות', צריכים אנו להיות באותה שעה באופן של 'שמחה וריקוד', דבעינן: סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלוזו לפניו.

30 פיוט אלקי א-ל-הי אלוהינו אלה

אל נא ה'רשיך בענפי ערבות.
 צעים שעה מערבות.
 הושע נא והושיעה נא:

31 א פכוקח אלסוליון - בוסא סבא קמחא דאביליון גוש

אל נא דורשיך בענפי ערבות, כדאמרינן¹⁸: מורביות של ערבה, שמביאין ערבי נחל להרבות להם מים. געים שעה מערבות, צעקתם¹⁹ ראה מרקיע ערבות. ואומר בפסיקתא²⁰: "וערבי נחל" (ויקרא ע. ט) - זה הקב"ה, דכתיב ביה: סלו לרוכב בערבות (תהלים ס. ט).

32 ספיקא פסקא כ"ו

(ט) ר' עקיבה אומר פרי עץ הדד, (קו) זה הקב"ה, דכתיב ביה הוד וחד לבשת (תהלים קד א'), כפוח תמים, זה הקב"ה, דכתיב ביה צדיק כחמ ישרא (שם צ"ב י'), וענף עץ עבות, זה הקב"ה, דכתיב ביה הוא עומד בין הדדים אשר במצולה (זריה א' ח'), ושרבי נחל, זה הקב"ה, דכתיב ביה סלו לרוכב בערבות ותהלים ס"ה ה':

33 קמחא סבא
ה שירוי לאלהים זמרו שמו
סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלוזו לפניו:

34 חגיגה י"א

אמר "שבעה ואלי הן ולון רקיע שחקים וכו' מעון מכון ערבות ערבות שבו צדק משפט הנדקה גנו היום וגני שלום וגני ברכה ומשמחן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתידים להיבראות וסל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים צדק ומשפט דכתיב: "צדק ומשפט מכון כסאך צדקה דכתיב: "וילבש צדקה בשריך גמי היום דכתיב: "כי עכרך מקור חיים וגניו שלום דכתיב: "ויקרא לו ה' שלום וגניו ברכה דכתיב: "ישא ברכה מאת ה' נשמחן של צדיקים דכתיב: "הייתה נפש אדוני צחודה בצורה דחיים את ה' אלהיך ורוחה ונשמות שעתידים להיבראות דכתיב: "כי רוח מלפני יטוף ונשמות אני עשיתי" וסל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים דכתיב: "גשם טבות הניף אלהים נחלהך ונלאה אתה כוננתה שם אופנים ושרפים ורוחות הקדש ומלאכי השרת וכסא הכבוד מלך אל חי רם ונשא שוכן עלים" בערבות שאמר: "סלו לרוכב בערבות ביה שמו ומעלן דאיקרי שמים" איתא רביה רביה רובי דבא סלו לרוכב בערבות וכתיב התם: "רוכב שמים בעורך הישך וענן עורפל מקיפין אותו שאמר: "ישת הישך סתרו סביבותיו סוכתי השבת מים עבי שחקים

35 סופר הקדש קרובה צבא גל קספ

כתיב * סלו לרוכב בערבות, מאן רוכב בערבות, ומאן אינון ערבות. אלא, ערבות דא רקיעא שביעאה, אמאי אתקרי ערבות. על דאיהו כליל מאשא ומיא כחזא, מסטרא דדרום, ומסטרא דצפון, ואיהו מעורב מתרין סטרין. תשי) ואי תימא, אי הכי, שתי ערבות דקא מתחברן בלולב, ותנינן ערבות, דהא הוא דכתיב סלו לרוכב בערבות. אי הכי, מאן יהיב ירכין בגמא, או גופא בירכין, דהא דא עביד פרין ואיבין, דא לא עביד פרין ואיבין. תשיא) אלא, דאי כלא הוא רוא דערבות דבלולב, אינון ערבות דבלולב, חד אש, וחד מים. ברוז דא * דכלהו, איהו שביעאה איהו אש ומים כליל